

Na primeru klimatskih promena možemo najbolje videti koliko su svi delovi prirode, bilo živi, bilo neživi, u sprezi jedni sa drugima. Ako povećanje gasova sa efektom staklene bašte u atmosferi zamislimo kao prvu oborenu dominu, videćemo da je će sa njome krenuti čitav niz poremećaja koji se teško zaustavljaju. Zbog gasova staklene bašte podiže se temperatura, zbog veće temperature povećava se isparavanje, a takođe toplija atmosfera može u sebi poneti više vodene pare, i zbog ova dva efekta menja se intenzitet padavina.

Domina koja predstavlja vodne resurse veoma je klimava i samo od nas zavisi koliko jako će tresnuti kada konačno padne. Da li ćemo uspeti da ublažimo njen pad samo će vreme pokazati.

Koje promene u vodnim resursima smo već opazili?

Raspoloživost vode koja se može koristiti umnogome zavisi od ovih parametara, ali i od promena u količini isparene vode sa tla. Ovo je posebno značajno za južne delove Srbije koji nemaju velike reke poput Dunava i Save, koji svoju vodu „prikupljaju” sa prostranih slivnih područja, već se oslanjaju na manje reke koje u većoj meri zavise od lokalnih uslova i padavina.

Merenja pokazuju da se sa povećanjem temperature, u periodu između 1998. i 2017. godine isparavanje povećalo od nekoliko procenata do čak 10% na teritoriji cele Srbije u odnosu na ranije izmereni period (1961-1990). Zahvaljujući povećanom isparavanju, ali i smanjenju padavina u toku letnjih meseci u većini oblasti Republike Srbije primećeno je smanjenje sadržaja vode u tlu tokom letnjih meseci, dok je samo u pojedinim delovima zemlje primećeno blago povećanje.

Što se tiče proticaja, odnosno količine vode koja prolazi kroz korita naših reka, zabeleženo je da reke na jugu Srbije iz decenije u deceniju imaju sve manje vode. Čak i velike reke na severu zemlje beleže smanjenje u količini vode koja njima protiče, ali ni izbliza koliko je to slučaj sa rekama na jugu. Posebno zabrinjava što se najveća smanjenja primećuju upravo onda kada je voda ljudima najpotrebnija, tokom letnjih meseci.

Zahvaljujući poremećenom režimu padavina, a ponajviše njihovoj vremenskoj preraspodeli tj. pojavi da imamo sve manje padavina tokom leta, a više obilnih padavina tokom prolećnih meseci, sve češća je pojava jedne nedaće na koju moramo dobro paziti u budućnosti.

Povećana opasnost od poplava

O poplavama iz 2014. godine nije potrebno posebno pisati, svi se sećamo slika obrenovačkih semafora koji samo vrhom vire iz vode i čamaca koji poput venecijanskih gondola plove ovim gradom.

Nažalost, iako su poplave iz 2014. godine bile najobimnije i sa najvećom materijalnom štetom, to nisu poslednje poplave koje su zadesile našu zemlju. U martu 2016. godine poplave su pogodile Čačak, Lučane i Arilje, u novembru 2016. godine, zabeležene su u Sjenici, Novom Pazaru i Prokuplju, u junu 2017. pogođena su sela u okolini Vršca, u maju i junu 2018. došlo je do plavljenja u više opština u Srbiji, a u junu 2019. devet opština proglasilo je vanrednu situaciju. Pored toga bili smo i svedoci ekstremnih kratkotrajnih pljuskova koji su pravili dosta štete.

Većina ovih poplava bile su bujičnog karaktera, nastale nakon obilnih kiša, što nas navodi na zaključak da su ekstremne padavine izazvane klimatskim promenama jedan od glavnih krivaca za sve češća izlivanja rečnih korita. Budući da se predviđa da će ekstremne padavine postati učestalije u budućnosti, poplave su svakako jedan od problema na koje budnim okom moramo motriti.

Šta će biti sa rekama Srbije u budućnosti?

Blaži scenario je onaj po kome ćemo u naredne dve decenije uspeti da stabilizujemo emisije gasova sa efektom staklene bašte i ekstremniji scenario po kome će se emisije povećavati sve do kraja 21. veka.

Ova dva scenarija uzeta su u obzir i prilikom predviđanja budućih promena u vodnom režimu reka koje protiču teritorijom Republike Srbije.

Blaži scenario

Ukoliko u narednom periodu uspemo da stabilizujemo emisije gasova sa efektom staklene bašte možemo očekivati da će u bliskoj budućnosti doći do blagog povećanja proticaja na nivou cele Srbije, u odnosu na trenutne uslove, pa će se tako sredinom i krajem 21. veka ponovo izjednačiti sa proticajem od pre početka novog milenijuma. Međutim, iako bi se ukupni proticaji izjednačili, očekuje se da će proticaj reka na severu Srbije porasti, dok će u centralnim i južnim delovima zemlje on biti smanjen. Kao što smo već pomenuli, ovi delovi zemlje više su ugroženi od severa koji može da se osloni na Dunav i Savu.

Ekstremni scenario

Ekstremniji scenario predviđa znatno veće promene u vodnom režimu naših reka. Već u bliskoj budućnosti očekuje se ukupno smanjenje proticaja na teritoriji cele zemlje, dok će do kraja veka to smanjenje biti čak 8%. Očekivano, reke koje protiču na jugu Srbije, kao što su Ibar i Južna Morava doživće veće promene od reka iz centralne, a naročito severne Srbije. Male reke sa juga naše zemlje naći će se u najvećem problemu i neće biti čudna pojava

njihovog potpunog presušivanja, posebno krajem leta.

Koji god scenario se ostvario, moramo biti spremni na to da će se promene u površinskim vodama svakako dešavati i tim promenama ćemo se morati prilagoditi.

Izvor: klima101.rs